

FØYEN

Årets dom 1 – HR-2025-1115-A
Blaschek mot Rambøll Norge AS

Når er rådgiver ansvarlig utenfor kontrakt?

Advokat Per Gustav Lilleaasen

Opplegget

- Ankegjensstand og problemstillinger
- Faktum og aktørene
- Hvorfor deliktsansvar ble et tema?
- Handlenorm – «duty of care» – rettslig ramme
- Høyesteretts avklaringer
- Oppsummering og veien videre



Nærmere om ankegjensstand

- Rammer for saken
 - Anken gjaldt rettsanvendelsen
 - Lagmannsrettens faktum legges til grunn
 - Kun ansvarsgrunnlag etter de alminnelige erstatningsrettslige regler
- Avgrensninger
 - Øvrige vilkår for erstatning
 - Økonomisk tap
 - Årsakssammenheng
 - Erstatningsrettslig vern

Rettsbok fra saksforberedende møte

«Saken gjelder spørsmål om ansvarsgrunnlag og lemping»

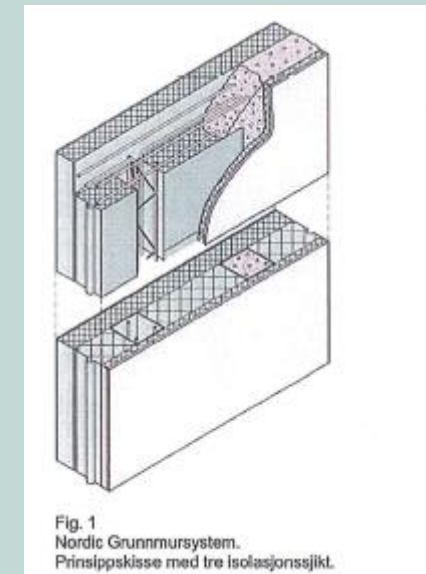
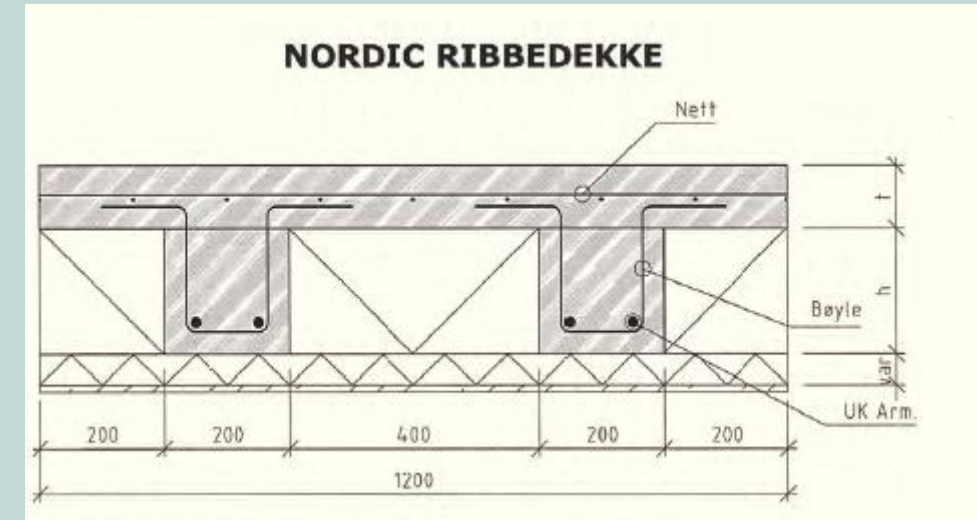
Problemstillinger

- Når kan en rådgiver bli ansvarlig etter de alminnelige erstatningsrettslige regler? Culpanormens objektive side
- Hvor går grensen mellom kontraktslojalitet og deliktansvar ved unnlatelser?
- Avgrensning 1: Såkalt Bori-ansvar ikke tema i Høyesterett (ikke anført brudd på offentligrettslige plikter)
- Avgrensning 2: Informasjonsansvar ikke tema i Høyesterett – flere paralleller
- Avgrensning 3: Lemping ikke aktualisert med Høyesteretts resultat

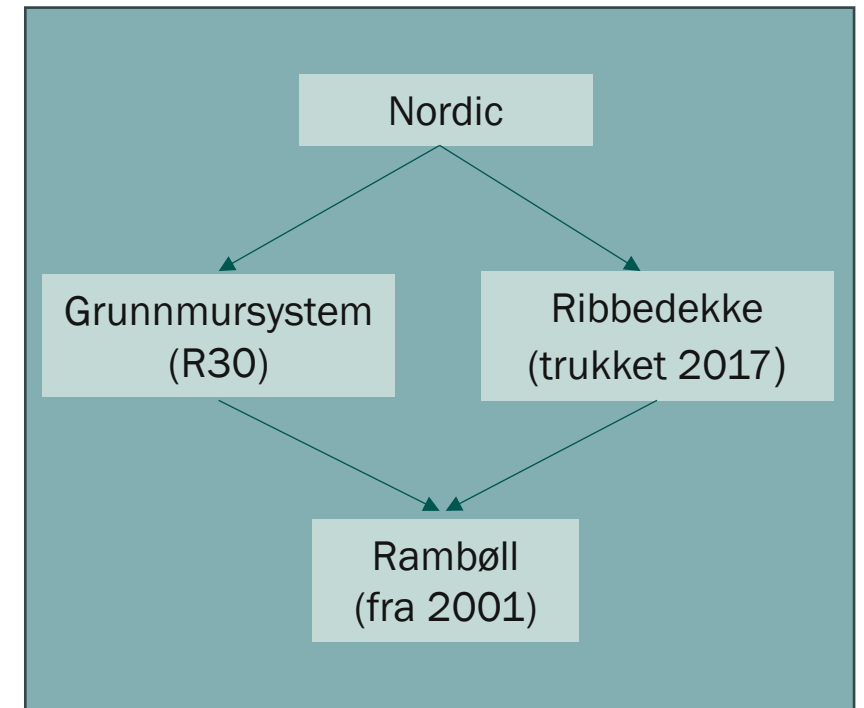
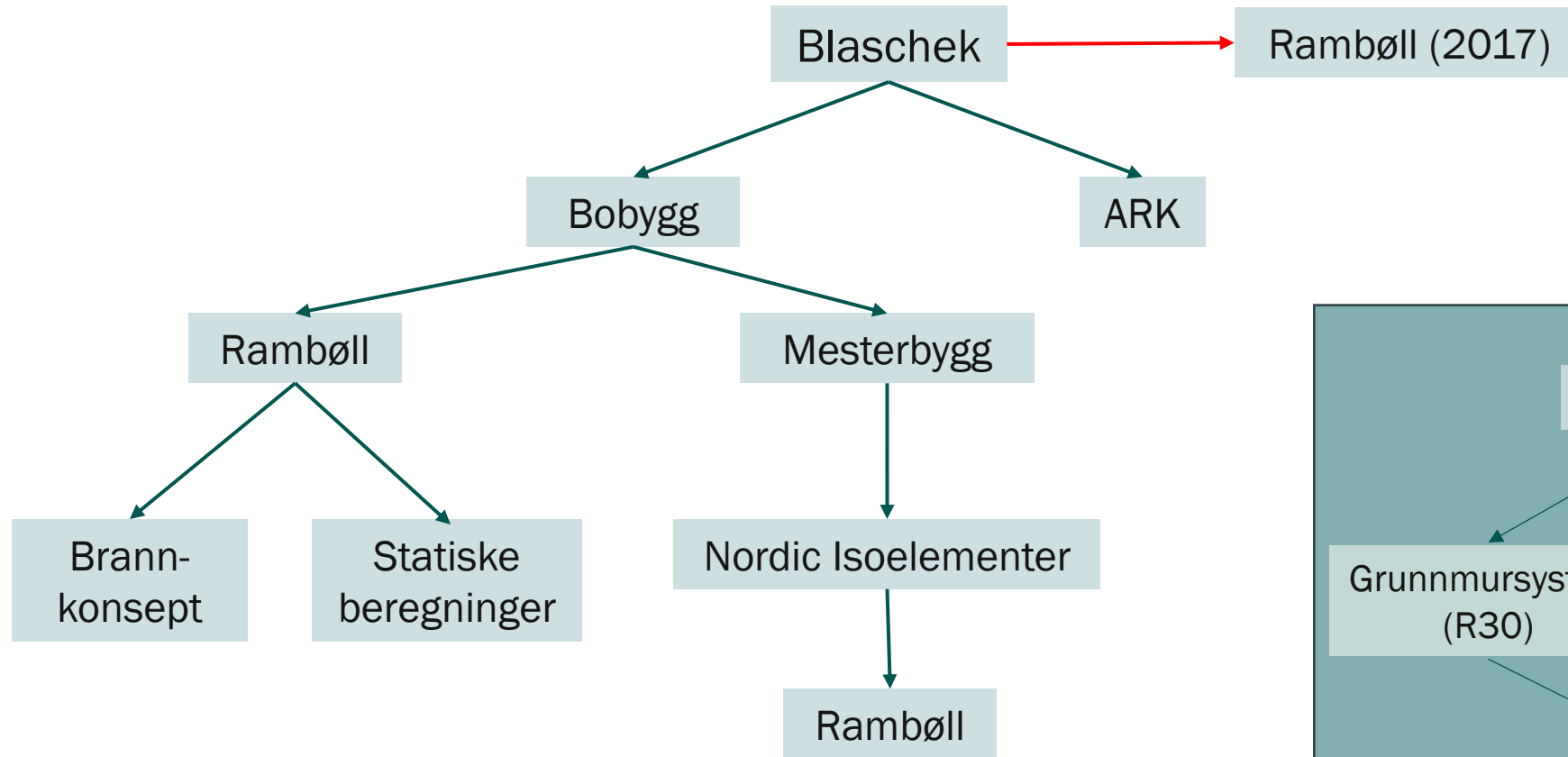


Faktum

- Prosjektet
 - Oppføring av flerbolig (4 leiligheter) i Sandefjord 2015–2016
 - Brukstillatelser i nov./des. 2016 (senere trukket)
 - Branntekniske avvik avdekket i 2020
- Produkter
 - Nordic Grunnmursystem (TG 2124 – R30)
 - Nordic Ribbedekke (ingen TG, produktet trukket)
 - Rambøll rådgiver for Nordic siden 2001
 - Etterfølgende brannkrav – R60



Aktørene og kontraktsforholdene



Rambølls roller

- For Nordic (utenfor prosjektet)
 - Beregninger og dimensjonering av grunnmursystem og ribbedekke
 - Beregningssystemer (programmer)
 - Bistand i andre byggeprosjekter
- Rambølls oppdrag/roller i prosjektet (ulik oppfatning)
 - For Nordic (UE av Mesterbygg)
 - Beregninger knyttet til grunnmursystem og ribbedekker
 - For Bobygg
 - Beregninger av ribbedekke
 - Brannkonsept (foreløpig)
 - Tilhørende ansvarsretter (brannkonsept og konstruksjonssikkerhet)
- For Blaschek (2017)
 - Avdekking av feil og mangler

Overordnet tidslinje

- IG (Igangsettelsestillatelse) 2013
- Byggestart vår 2015
- Brannkonsept 22. oktober 2015
- Ansvarsretter desember 2015
- Bygg ferdigstilles i 2016
- Rambøll engasjeres 2017
- Feil avdekkes 2020

Bilde 21.10.2015



Hvorfor deliktsansvar ble et tema?

- Prinsipalt direktekrav etter buofl. § 37 førte ikke frem
 - Basert på at Rambøll hadde
 - Ansvar for konstruksjonssikkerhet
 - Omsorgsforpliktelse etter kontrakt
 - Også anført ansvar etter Bori-regelen og delikt
- Anførsler om foreldelse ikke konkretisert før sent i under ankeforhandlingen
 - Ikke tema i tingretten (anført i tilsvaret)
 - Derfor byggherrens atter subsidiære anførsel om ansvar basert på delikt
- Lagmannsretten fant det mer treffende med erstatning utenfor kontrakt
 - Mulig grunnet behov for vern mot reklamasjon/foreldelse

(49) Om forholdet til tingrettens dom uttaler lagmannsretten blant annet:

«Tingretten har hatt en annen tilnærming ved å drøfte As forhold som et brudd på omsorgsplikten overfor Nordic/Bobygg, tilsynelatende ut fra et direktekravsynspunkt. Som nevnt finner lagmannsretten det mer treffende å anvende et alminnelig skyldansvar, særlig med bakgrunn i Blascheks sterke behov for erstatningsrettslig vern, herunder mot foreldelses- og reklamasjonsanførsler, og grunnet skadens omfang.»

Handlenorm – «duty of care»

- Utgangspunktet: Norsk rett bygger på handlefrihet – som hovedregel ingen plikt til å ivareta andres interesser
- Men:
 - Hagstrøm/Stenvik: Kan i visse tilfeller oppstå en plikt til å dra omsorg for andres interesser
 - Særlig der en (profesjonsutøver) har en særskilt rolle, kunnskap eller kontroll over eller nærhet til en risiko som andre ikke kan avverge
- Typiske momenter:
 - Rolle/profesjon: Forventningene skjerpes når man opptrer som fagkyndig rådgiver
 - Kunnskap og nærhet til risiko: Jo større innsikt og kontroll, desto sterkere plikt
 - Risikoens art: Fare for liv og helse styrker plikten, men også betydelig økonomisk risiko kan være nok
 - Om normen tar sikte på å verne skadelidte
- Høyesterett presiserer at plikten må bygge på en allmenn handlenorm utenfor kontrakten
 - Kan i prinsippet samtidig være en kontraktuell plikt

Høyesterett om lagmannsrettens dom

- Hva lagmannsretten bygget på
 - Lagmannsretten la til grunn en «omsorgs-/varsleplikt» for rådgiver overfor byggherre, uten å forankre plikten i en allmenn handlenorm utenfor kontrakt (avsnitt 53–56)
 - «Lagmannsretten går imidlertid i liten grad inn på hvilken handlenorm som skal være brutt, og hva som eventuelt er grunnlaget for å konstatere en slik norm.» (avsnitt 54)
 - «Etter mitt syn må en slik omsorgsforpliktelse som lagmannsretten konstaterer, i tilfelle nettopp følge av kontraktene (...)» (avsnitt 55)
- Høyesterett om lagmannsrettens rettsfaktum
 - «Retten bygger ikke på at A var kjent med at bygget ble oppført i strid med gjeldende regler (...). Det han bebreides for, er at han ikke har foretatt undersøkelser eller advart om muligheten (...)» (avsnitt 56)
 - Ut ifra dette – vanskelig å se brudd på plikt utenfor kontrakt
- Høyesterett om RIFs norm for god forretningsskikk
 - «Det faktum lagmannsretten har funnet bevist, er ikke en situasjon som [omfattes] av denne beskrivelsen» (avsnitt 58)

- (53) Lagmannsretten har bygget på de alminnelige reglene om erstatning utenfor kontrakt. Erstatningen som er tilkjent, gjelder det tapet Blaschek har lidd som følge av at bygget ikke er blitt oppført slik han kunne forvente. Det er således tale om erstatning for et rent formuestap. Grunnlaget for erstatningen er at A etter lagmannsrettens syn ikke har oppfylt en omsorgsforpliktelse. Ansvarer er dermed knyttet til en unnlatelse fra As side.
- (54) Det følger av det jeg har påpekt, at det er en forutsetning for å ilegge erstatningsansvar i en slik situasjon at det foreligger brudd på en allmenn handlenorm. Lagmannsretten går imidlertid i liten grad inn på hvilken handlenorm som skal være brutt, og hva som eventuelt er grunnlaget for å konstatere en slik norm.
- (55) Som jeg har redegjort for, kan en handlenorm som følger av kontrakten, ikke gi grunnlag for å tilkjenne erstatning etter alminnelig erstatningsrett. Etter mitt syn må en slik omsorgsforpliktelse som lagmannsrettens konstaterer, i tilfelle nettopp følge av kontraktene som Rambøll har inngått med Bobbygg og Nordic. Lojalitets- og omsorgsplikter i kontraktsforhold utgjør alminnelig anerkjente prinsipper. Selv om pliktene ikke er kommet direkte til uttrykk i den enkelte kontrakt, er det ikke tvilsomt at det er kontraktsforholdet som utgjør grunnlaget for dem. At supplerende plikter i kontraktsforhold vil inngå som en del av kontrakten, er blant annet lagt til grunn i [Rt-2000-679](#) *Ideal*, se [side 690-691](#).
- (56) Det er vanskelig å se hvordan det uavhengig av kontraktsforholdene kan konstateres en plikt for A til å foreta slike handlinger som lagmannsretten beskriver. Retten bygger ikke på at A var kjent med at bygget ble oppført i strid med gjeldende regler. Det var heller ikke tale om en risiko som var skapt av Rambøll. Det han bebreides for, er at han ikke har foretatt undersøkelser eller advart om muligheten for at det kunne oppstå regelbrudd knyttet til andre aktørers kontraktsoppfyllelse. Hvis kontraktsforholdene tenkes borte, er det vanskelig å se på hvilket grunnlag han skulle ha plikt til å handle slik lagmannsretten gir uttrykk for.
- (57) Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) har vedtatt en «norm for god forretningsskikk», sist revidert 27. mars 2012. Her fremheves blant annet at virksomheter som er medlemmer i RIF, og deres medarbeidere har et samfunnsansvar med utgangspunkt i blant annet «samfunnets legitime forventninger til profesjoner» og «rådgiveres omsorgsforpliktelser».
- (58) Som ledd i samfunnsansvaret fremheves det som et underpunkt at ledere og medarbeidere skal varsle om «uetiske forhold en er kjent med som er eller antas vil bli begått». Det faktum lagmannsretten har funnet bevist, er ikke en situasjon som oppfattes av denne beskrivelsen.

Hva Høyesterett avklarte

- Alminnelig erstatningsrett i kontraktskjeden – men utenfor kontrakt
 - Deliktsansvar krever brudd på en allmenn handlenorm
 - Rene lojalitets-/omsorgsplikter i kontrakt kan ikke danne grunnlag for krav (avsnitt 56)
- Valgretten består
 - Skadelidt kan fortsatt velge mellom grunnlag når flere foreligger (avsnitt 38)
- Handlenormens innhold
 - For rent formuestap ved unnlatelser må det konstateres at det eksisterer en handlenorm, og at den er brutt i den situasjonen som foreligger (avsnitt 45 og 46)
 - Fastsettelse av norm: Retten kan fastlegge en slik norm i saken – men bare hvis den kan forankres i kilder utenfor kontrakten (lov, forskrift, standarder, profesjonsnormer, «duty of care»)

Fra etablert til allmenn handlenorm

- Edison-linjen (2024):
 - Ved unnlatelser og rent formuestap «*kan skadebotansvar ... berre vera aktuelt dersom det ligg føre eit brot på ei etablert handlenorm*» (HR-2024-990-A avsnitt 58)
- Dommen oppmyker og presiserer:
 - «Allmenn handlenorm» er mer dekkende; domstolen kan konstatere en norm i saken når den forankres utenfor kontrakten, selv om normen ikke tidligere er kommet klart til uttrykk (HR-2025-1115-A avsnitt 46)
 - Brudd må påvises «i den situasjonen som foreligger» (avsnitt 45)
- Metodisk betydning:
 - Ikke nødvendig med en på forhånd «etablert» norm, men plikten må ha forankring i rettskilder utenfor avtalen, og knyttes til konkrete faktiske forhold
- Teori:
 - Askeland kritiserte Edison-formuleringen som for kategorisk; Rambøll-dommen «allmenn handlenorm» ligger nærmere en bredere culpatilnærming og ivaretar behov for en fleksibel culpanorm

Hva Høyesterett ikke avklarte

- «Duty of care» i kontraktskjeder: Eksistensen og omfanget av omsorgsforpliktelse overfor byggherren utenfor kontrakt
 - Høyesterett slo kun fast at dette ansvar ikke utelukkende kan baseres på lojalitetsplikt i kontrakt
- Allmenn handlenorm: Hvilke kilder utenfor avtalen kan danne grunnlag for plikter (lov/forskrift, sikkerhetsregler, bransjepraksis mv.), og hvordan skal disse kobles til «*den situasjonen som foreligger*» (avsnitt 45)?
- Bransjenormer: Kan bransjenormer danne grunnlag for handleplikt? Høyesterett har tidligere fremhevet bransjenormers relevans for culpanormen
- Uavklart om/omtaler ikke «erstatningsrettslig vern» er et selvstendig tilleggsvilkår ved rene formuestap, eller om erstatningsrettslig vern inngår i øvrige vilkår
 - Bori-momentene (i Kruse Smith) ved normbrudd uten offentligrettslige pliktbrudd: Gjelder momentene, og i så fall hvor langt rekker momentene (alvorlighetsgrad, tapets størrelse, håndhevingsbehov)

Oppsummering og veien videre

- Alminnelig erstatningsrett gjelder, men det kreves brudd på en allmenn handlenorm utenfor kontrakt
 - Generell plikt til undersøkelser og varsling uten konkret kunnskap eller «røde flagg» - ikke allmenn norm
- Retten kan fastlegge normen i den konkrete saken
- Valgrett bekreftet
- Veien videre i lagmannsretten



Takk for oss!

